

**Deinstytucjonalizacja i usługi społeczne
w gminie/ powiecie
w świetle
Strategii rozwoju usług społecznych - polityka publiczna
na lata 2021 – 2030 (z perspektywą do 2035)
oraz
ustawy o realizacji usług społecznych
przez centrum usług społecznych**

Jadwiga Olszowska – Urban

11 III 2025

Nowy Dwór Mazowiecki

Europejskie wytyczne do deinstytucjonalizacji usług społecznych

- W listopadzie 2012 roku opracowano „**Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności**”.
- Wytyczne dotyczą wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w przypadku dzieci, osób niepełnosprawnych, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym oraz osób starszych w Europie

Kompleksowo kwestię celów usług społecznych i ich organizacji określa Komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów:

- Dokument uzupełniający do Komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku „**Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie**”

Definicja deinstytucjonalizacji usług

Deinstytucjonalizację usług
w kontekście pomocy i polityki społecznej
można rozumieć jako przesunięcie akcentów
z organizacji opieki instytucjonalnej,
świadczonej w zakładach opieki stacjonarnej
w kierunku
organizacji opieki świadczonej
w środowisku lokalnym, z uwzględnieniem licznych instytucji
formalnych i nieformalnych.

Definicja Komisji Europejskiej - dot. DEINSTYTUCJONALIZACJI brzmi:

(...) Deinstytucjonalizacja rozumiana powinna być nie tyle jako dążenie do zamknięcia zakładów opieki, ale jako proces rozwoju usług społecznych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności, który miałby umożliwić pozostawanie przez osobę potrzebującą pomocy jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania (...).

Proces ten wymaga

- a. z jednej strony rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej,
 - b. z drugiej – stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej.
-
- Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest profilaktyka, mająca zapobiegać umieszczaniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci - rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej

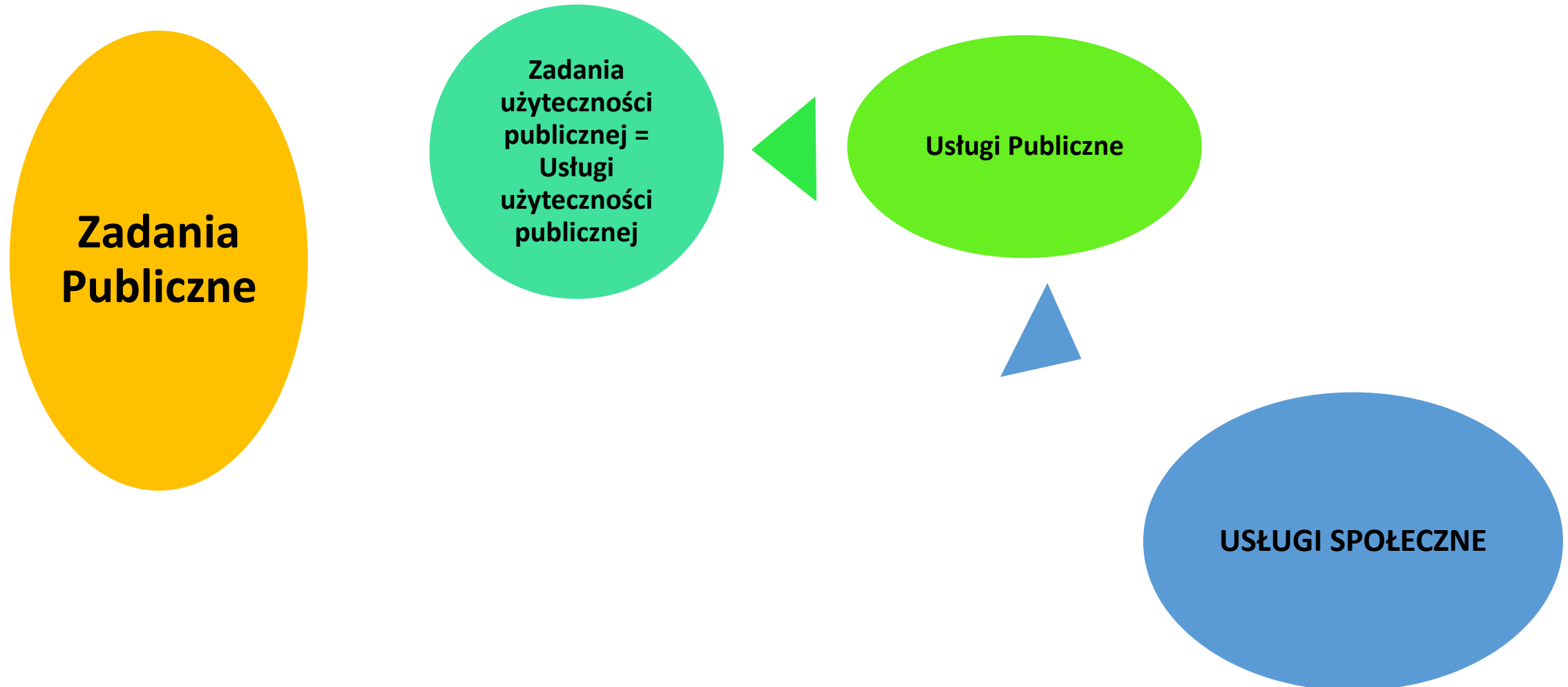
Proces deinstytucjonalizacji obejmuje w szczególności:

1. rozwój usług w środowisku;
2. rozwój mieszkań wspomaganych;
3. otwarcie instytucji świadczących usługi społeczne w formie stacjonarnej na świadczenie usług w środowisku.

Ważne jest, aby JST podjęły działania zmierzające do rozwoju usług społecznych w społeczności lokalnej w celu zaspokojenia potrzeb osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w wyniku czego zagwarantowana będzie możliwość dokonania przez osobę potrzebującą wsparcia osobistego, niczym nie zdeteminowanego, w tym wyboru najbardziej optymalnej formy realizacji usługi.

Podstawa prawna deinstytucjonalizacji w Polsce - art. 21f ust. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057)

Od zadań publicznych do usług społecznych w gminie/ powiecie/ województwie

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

Działalność pożytku publicznego

Art. 3. 1. Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe **w sferze zadań publicznych** określonych w **ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie**

Art. 4. 1. Sfera zadań publicznych, o której mowa w art. 3 ust. 1, obejmuje zadania w zakresie: (...)

- 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- 1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 1aa) tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej;
- 1b) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
- 2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

- 3) działalności charytatywnej;
- 4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
- 5a) działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
- 6) ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 633, 655, 974 i 1079);
- 7) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

- 8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- 9) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- 10) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 11) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 12) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

- 13) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 14) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- 15) działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 16) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 17) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 18) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- 19) turystyki i krajoznawstwa;
- 20) porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- 21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 22a) udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

23) ratownictwa i ochrony ludności;

24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą; 25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;

26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;

27) promocji i organizacji wolontariatu;

28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;

29) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;

29a) działalności na rzecz weteranów i weteranów poszkodowanych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 2055 oraz z 2022 r. poz. 655);

Sfera zadań publicznych – zadania pożytku publicznego

30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;

31) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;

32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

32a) rewitalizacji;

33) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1–32a;

34) działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. poz. 1812). (Dodany pkt 34 w ust. 1 w art. 4 wszedł w życie z dn. 30.10.2022 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 1812)).

Definicja usług społecznych znajduje się w:

**Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz. 1818) -
która obowiązuje od 1 stycznia 2020**

Art. 1. Ustawa określa:

- 1) zasady przyjmowania przez gminę programów usług społecznych;
- 2) zasady tworzenia, zadania, organizację oraz zasady działania centrum usług społecznych, zwanego dalej „centrum”;
- 3) zasady realizowania programów usług społecznych przez centrum.

USTAWA z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz. 1818) usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej

– podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, **świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców**

- z usług społecznych realizowanych przez CUS mogą korzystać wszyscy mieszkańcy zamieszkali na terenie gminy

Usługami społecznymi są również działania podejmowane na podstawie:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. **o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. **o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**
- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. **o pomocy społecznej**
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. **o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków**
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. **o ochronie zdrowia psychicznego**
- ustawy z dnia 11 września 2015 r. **o zdrowiu publicznym**
- ustawy z dnia 26 października 1982 r. **o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi**
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. **o przeciwdziałaniu narkomanii**

Usługami społecznymi są również działania podejmowane na podstawie:

- ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. **o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych**
- ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – **Prawo oświatowe** ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 12)
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. **o zatrudnieniu socjalnym**
- ustawy z dnia 25 października 1991 r. **o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej**
- ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. **o sporcie**
- ustawy z dnia 9 października 2015 r. **o rewitalizacji**
- ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. **o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3**
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. **o Karcie Dużej Rodziny**

Główne funkcje usług społecznych to:

- aktywizacja ludzi i społeczności (wspieranie w powrocie do zatrudnienia, edukacji, rodziny i normalnego funkcjonowania);
- interwencja w sytuacjach trudnych (ochrona dzieci i rodzin posiadających wiele problemów);
- wspieranie i promowanie odpowiedzialności społecznej, spójności społecznej oraz ożywianie lokalnej społeczności; akcje informacyjne i doradztwo w kwestiach praw, ochrony socjalnej itp.;
- wspieranie rozwoju kompetencji społecznych, kulturowych;
- opieka i zarządzanie opieką (nad niepełnosprawnymi, starszymi itd.)

UCHWAŁA NR 135 RADY MINISTRÓW z dnia 15 czerwca 2022 r.
w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą
Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030
(z perspektywą do 2035 r.)

Usługi społeczne są generalnie dedykowane wszystkim, ale w sposób szczególny tym osobom, które z racji swoich indywidualnych cech i szeroko rozumianych uwarunkowań mogą być narażone na jakikolwiek przejaw wykluczenia społecznego czy dyskryminacji.

Dotyczy to w szczególności:

- a) dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- b) osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- c) osób w kryzysie psychicznym,
- d) osób starszych,
- e) osób w kryzysie bezdomności,
- f) wszystkich innych grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Kto potrzebuje usług społecznych i deinstytucjonalizacji DI?

- A. **Otoczenie osób zagrożonych umieszczeniem w instytucjach** - rodziny, opiekunowie – potrzebne są usługi wsparcia otoczenia, aby zapobiegać umieszczaniu osób w instytucjach, rezygnacji opiekunów z pacy, ubożeniu rodziny, pogorszeniu się stanu zdrowia opiekunów
- B. **Osoby zagrożone umieszczeniem w instytucjach** - potrzebne są usługi zapobiegające umieszczaniu tych osób w instytucjach usługi świadczone w środowisku, w domu, blisko domu
- C. **Osoby w instytucjach** - potrzebne są usługi wsparcia w opuszczaniu instytucji
- D. **Kadry instytucji całodobowych** – potrzebna jest diagnoza potrzebnych usług specjalistycznych dla mniejszej liczby osób korzystających z opieki całodobowej

Opieka instytucjonalna dzisiaj w polskim prawie

System pomocy społecznej

- Domy pomocy społecznej
- Niektóre rodzaje ośrodków wsparcia:
 - schronisko dla osób bezdomnych, noclegownie, ogrzewalnie,
- domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

System ochrony zdrowia

- Zakłady opiekuńczo-lecznicze
- Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze
- Szpitale psychiatryczne

System pieczy zastępczej

- Placówki opiekuńczo-wychowawcze (z wyłączeniem placówek typu rodzinnego)
- Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne
- Interwencyjne ośrodki preadopcyjne

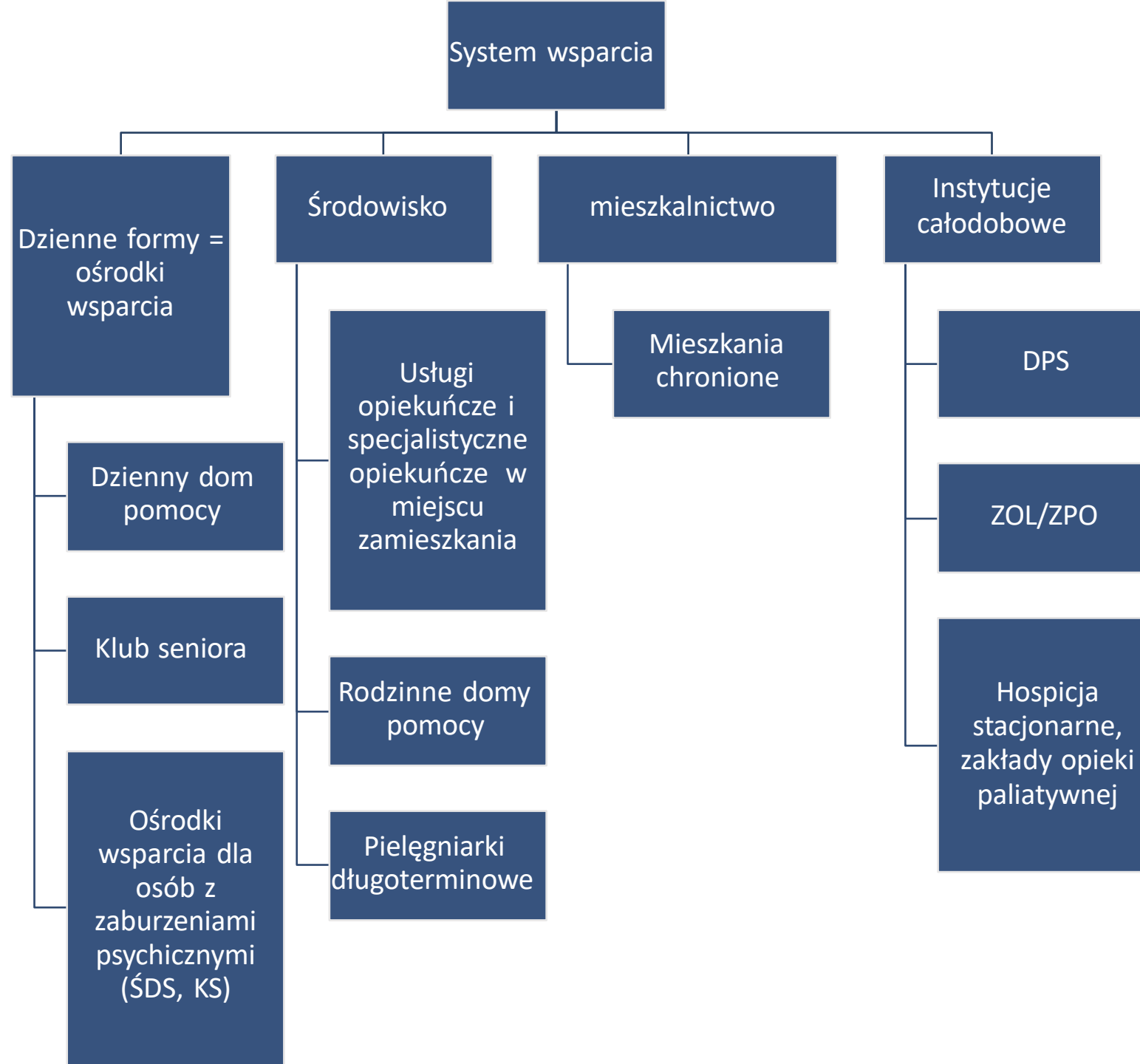
System edukacji

- Młodzieżowe ośrodki socjoterapii
- Młodzieżowe ośrodki wychowawcze
- Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
- Specjalne ośrodki wychowawcze

System wymiaru sprawiedliwości

- Zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich

Konkretne
rodzaje usług
dla dorosłych
zapobiegające
umieszczeniu
w instytucjach,
stanowiące
alternatywę dla
instytucji

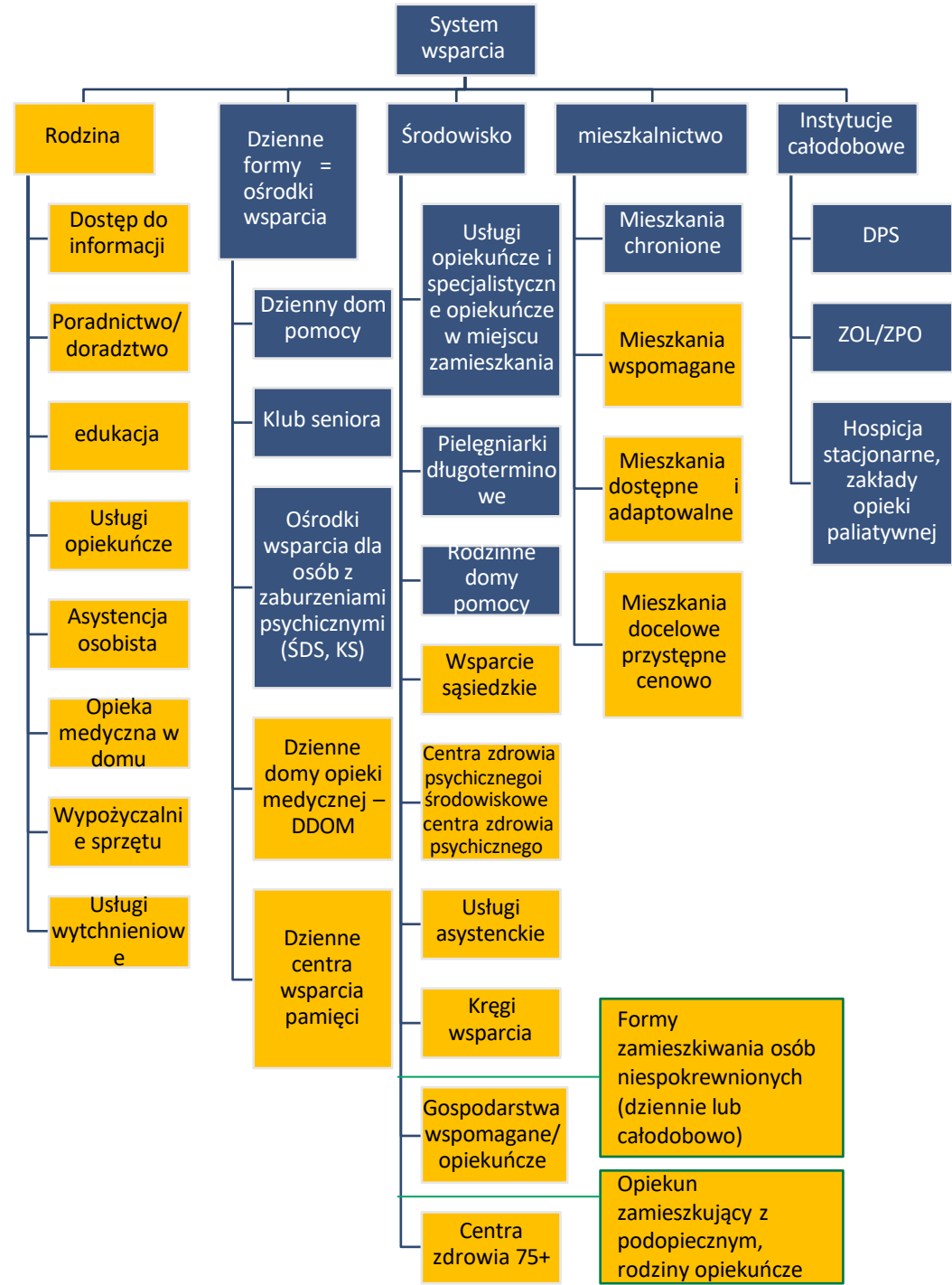

DZISIAJ

Konkretne rodzaje usług dla dorosłych zapobiegające umieszczeniu w instytucjach, stanowiące alternatywę dla Instytucji

Kolor granat mamy już w systemie

Kolor pomarańcz – potrzeby usług od teraz

System może w najbliższym czasie – przyszłość

Dotychczas rozwiązania niesystemowe np. finansowane z EFS albo i ze źródeł krajowych (ale bez wspólnych regulacji ustawowych lub z nowym spojrzeniem na istniejące regulacje), pilotaże, planowane rozwiązania

Podsumowanie - deinstytucjonalizacja usług społecznych to :

- Nowe podejście do planowania, organizowania, świadczenia usług – podmiotowość i partycypacyjność, konieczność wynikająca z procesów społecznych i z rosnących nakładów finansowych
- Nie likwidowanie w ogóle – ale zmiana funkcji, nowe alokowanie zasobów instytucji do realizacji funkcji środowiskowych
- Proces na lata, ale trzeba zacząć jak najszybciej w sposób zaplanowany, skoordynowany, uwzględniając nowe możliwości prawne (np. ustawa o CUS)
- Bezwzględnie konieczne zmiany prawne i sposób finansowania na poziomie krajowym
- Współpraca – w tym z PES (partnerstwo publiczno-społeczne, zlecanie zadań)

Deistytucjonalizacja usług społecznych

to usługi społeczne m.in. dla osób wymagających wsparcia z uwagi na:

- Wiek,
- Chorobę
- Niepełnosprawność,
- Sytuację rodzinną lub mieszkaniową

Usługi społeczne - Wsparcie osób starszych – przykłady:

usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania;
usługi sąsiedzkie;
opieka wytchnieniowa
wolontariat;
teleopieka;
wsparcie w formie dożywiania;
ośrodki wsparcia o jakich mowa w ustawie o pomocy społecznej
świadczące wsparcie w systemie dziennym : dzienne domy pomocy;
domy senior+ i kluby senior+;
mieszkania treningowe i wspomagane;
rodzinne domy pomocy;
domy pomocy społecznej;
usługi wsparcia krótkoterminowego świadczone w formie pobytu
całodobowego lub w formie dziennej przez dom pomocy społecznej;
praca socjalna;
usługa transportowa door to door;
wspieranie aktywności seniorów, m.in. poprzez ułatwienie dostępu do
usług świadczonych przez instytucje kultury, rekreacji i edukacji;
i inne

Osoby starsze – Seniorzy

"Ostatni okres życia można przeżyć szczęśliwie, gdy ma się wokół siebie bliskie osoby, niekoniecznie z własnej rodziny."

Źródło: www.spokosenior.pl

Usługi społeczne - Wsparcie osób z niepełnosprawnościami – przykłady:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania;
- usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnościami;
- opieka wytchnieniowa;
- wolontariat;
- teleopieka;
- wsparcie w formie dożywiania;
- ośrodki wsparcia o jakich mowa w ustawie o pomocy społecznej świadczące
- wsparcie w systemie dziennym;
- dzienne domy pomocy;
- mieszkania treningowe, wspomagane;
- rodzinne domy pomocy;
- domy pomocy społecznej;
- usługi wsparcia krótkoterminowego świadczone w formie pobytu całodobowego lub w formie dziennej przez dom pomocy społecznej;
- praca socjalna;

Fundacja na rzecz wspierania niepełnosprawnych
„Wyjdź z Domu”

FUNDACJA NA RZECZ WSPIERANIA OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH

"Wyjdź z Domu"

Naszym celem jest aktywizowanie na różnych polach osób niepełnosprawnych. Pragniemy, by stały się prężnymi uczestnikami życia naszego społeczeństwa oraz miały wiele możliwości rozwoju. Chcemy również promować i zaszczepiać ideę wolontariatu oraz pokazywać ile praca społeczna potrafi przynieść dobra, radości i umiejętności.

SZKOLENIA

Fundacja „Wyjdź z Domu” zaprasza do skorzystania z oferty realizacji szkolenia w zakresie podstaw niesienia pomocy osobom z niepełnosprawnościami.

KLUB SENIORA GORLICE

Fundacja Na Rzecz Wspierania Osób Niepełnosprawnych „Wyjdź z Domu” prowadzi Gorlicki Klub Seniora (GKS) przy ul. 3 Maja 20.

WAKACJE
W DOBRYM
TEMPIE

BIURO PODRÓŻY

Obsługujemy klientów indywidualnych, osoby z niepełnosprawnościami, młodzież szkolną, zorganizowane grupy oraz firmy.

NOCLEGI BEZ BARIER

Celem portalu jest ułatwienie znalezienia miejsc noclegowych w dobrze przystosowanych hotelach dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.

DZIENNY DOM SENIORA

Celem działalności Dziennego Domu Seniora (DDS) jest zaspokojenie potrzeb grupy docelowej poprzez zapewnienie dziennej opieki oraz aktywizacji i integracji min. 30 osób w wieku 60+ oraz opiekunów

Działania dla seniorów we współpracy z Miastem Gorlice

Klub Seniora Gorlice

ul. 3 Maja 20, 38-300 Gorlice

tel. 666 602 146

Od 2019 r. Fundacja Na Rzecz Wspierania Osób Niepełnosprawnych „Wyjdz z Domu” prowadzi Gorlicki Klub Seniora (GKS) przy ul. 3 Maja 20. Powstał on w odpowiedzi na artykułowane potrzeby mieszkańców miasta w wieku 60+. O sukcesie świadczy fakt, iż zapisanych członków do klubu jest ponad 250 osób starszych i z różnymi stopniami niepełnosprawności. Fundacja pozyskując środki od miasta Gorlice oraz w różnych konkursach grantowych stara się zapewniać szeroką ofertę edukacyjną, kreatywno – artystyczną (np. warsztaty malarskie, rękodzielnicze, florystyczne), przyrodniczą (np. prelekcje botaniczne, ornitologiczne, ogrodnicze) oraz sportową (np. Nording Walking, Pilates, Joga). Organizujemy różnorodne wycieczki w ramach, których seniorzy odwiedzili m.in. Galerię Sztuki Polskiej XIX wieku w Sukiennicach, Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach wraz z uczestnictwem w koncercie Festiwal Emanacji „Tristan i Izolda” R. Wagnera. Klubowicze aktywnie uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych typu m.in. wernisaże gorlickich artystów, koncerty (np. zespołu łemkowskiego Serencha, chóru kameralnego Belfersingers), wystawy, wyjścia do gorlickiego kameralnego kina.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Fundacja „Wyjdz z Domu” jest realizatorem Dziennego Domu Seniora dla uczestników projektu pn. „Aktywny Senior – Dzienny Dom Seniora w Gorlicach” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020, Poddziałanie 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencje kryzysowe – SPR.

Nr projektu: RPMP.09.02.03-12-0488/19

Klub Kobiet Kreatywnych GRACJA – Skrzyszów

Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego

- wózki inwalidzkie
- balkoniki
- kule
- łóżka
- Sprzęt do ćwiczeń
- Sprzęt do rehabilitacji

Osoby z niepełnosprawnościami

Wsparcie środowiskowe w formie kręgów wsparcia

- Kręgi wsparcia zakładają stworzenie wokół osoby, zgodnie z jej potrzebami, kręgu osób wspierających, łączących wsparcie formalne (np. asystent osobisty, pracownik pomocy społecznej, terapeuta, prawnik) i nieformalne (rodzina, przyjaciele, znajomi, sąsiedzi, wolontariusze, sprzedawca w lokalnym sklepie). Ta forma wsparcia jest szczególnie często wykorzystywana w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, których dotyczy największy zakres wykluczenia oraz izolacja lub segregacja od życia w społeczności lokalnej, jednakże funkcjonuje z powodzeniem także wobec osób starszych.
- Aby realnie zaistniało społeczne wsparcie potrzebne jest animowanie i organizowanie społeczności lokalnej, wydobywanie lokalnego potencjału, integrowanie zasobów, budowanie sieci współpracy i różnych form samopomocy.
- To utworzenie środowiskowego wsparcia społecznego w tym rozwój kręgów wsparcia, wolontariatu i wsparcia sąsiedzkiego w życiu codziennym w społeczności lokalnej, kreowanie postaw wrażliwości i solidarności społecznej. To wdrażanie programów edukacji, animacji i wsparcia społecznego w społecznościach lokalnych.

W zakresie rozwoju usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami:

- rozwój usług sąsiedzkich;
- rozwój asystentury osobistej;
- zapewnienie usług umożliwiających wsparcie w podejmowaniu decyzji;
- wsparcie wytchnieniowe dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami;
- zapewnienie opieki dziennej osobom z niepełnosprawnościami, które jej potrzebują;
- rozwój mieszkalnictwa wspomaganego;
- rozwój sieci centrów opiekuńczo- mieszkalnych;
- rozwój sektora ekonomii społecznej - tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych jako dostarczycieli usług społecznych oraz potencjalnych pracodawców dla osób z niepełnosprawnościami;

Wsparcie dziecka i rodziny, w tym dziecka z niepełnosprawnością – usługi społeczne przykłady:

praca socjalna;
wzmocnienie wsparcia i pomocy asystenta rodziny wobec rodziny przeżywającej trudności;
dostęp do specjalistycznego poradnictwa, warsztatów, terapii i innych działań wzmacniających rodzinę i podnoszących kompetencje rodzicielskie;
organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających (zawieranie umów),
prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
rozwój rodzinnej pieczy zastępczej,
tworzenie centrów wsparcia pieczy zastępczej na poziomie powiatu i regionu.

Usługi społeczne w zakresie wsparcia dziecka w kryzysie:

- rozwój sieci środowiskowych ośrodków pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży,
- rozwój bezpłatnych, czynnych całodobowo telefonów zaufania dla dzieci i młodzieży obsługiwanych przez specjalistów, w tym psychologów, psychoterapeutów,
- rozwój małych placówek, takich jak rodzinne domy dziecka, w zamiar za zmniejszanie miejsc w dużych ośrodkach,
- promowanie rodzicielstwa zastępczego i adopcyjnego,
- wdrożenie rozwiązań skoncentrowanych na przyspieszeniu osiągnięcia stabilizacji życiowej dziecka po separacji od rodziny,
- wspieranie rodzin wieloproblemowych,
- wspieranie rodzin adoptujących dzieci,
- tworzenie systemu rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz placówek rodzinnych w miejsce funkcjonujących placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej,

Spółdzielnia Socjalna "Przedszkolaki to My"

Zajęcia dodatkowe i zabawy – Chełmiec

https://fb.watch/haP_aBuBcV/

- TARNÓW - LEŚNE PRZEDSZKOLE

Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym

Zgodnie z ustawą dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685) **definicja osoby z zaburzeniami psychicznymi**, odnosi się do osoby:

- a) chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne),
- b) upośledzonej umysłowo,
- c) wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Dzięki zmianom w przepisach prawa już w 1994 r. rozpoczął się stopniowy demontaż modelu azylowego, który opierał się na izolowaniu osób z zaburzeniami zdrowia psychicznego w dużych szpitalach i został on zastępowany modelem środowiskowym

Rozwój usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób w kryzysie psychicznym:

- wspieranie rodzin pełniących funkcje opiekuńcze nad osobami z zaburzeniami psychicznymi m.in. przez rozwój opieki wytchnieniowej,
- prowadzenie grup samopomocowych i wsparcia, usługi asystenta, rozwój ośrodków wsparcia np. centra opiekuńczo-mieszkalne;
- rozwój usług opiekuńczych specjalistycznych;
- rozwój dziennych form pobytu typu ŚDS oraz monitoring zapotrzebowania na pobyty w ŚDS wśród przyszłych absolwentów szkolnictwa specjalnego;
- rozwój usług wsparcia wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawy o zatrudnieniu socjalnym, ustawy o spółdzielniach socjalnych;
- realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych, w tym pobyt w mieszkaniach wspomaganych, treningi prowadzenia gospodarstwa domowego, treningi pracy, itp.

Rozwój usług społecznych wg Strategii Rozwoju Usług Społecznych: Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym

W zakresie profilaktyki

- promocja zdrowia psychicznego poprzez realizację działań mających na celu wzmocnienie zdrowia psychicznego, poprawę jakości życia jednostki, grupy i populacji (np. dzieci, młodzieży, pracowników, seniorów, itp.);
- podejmowanie działań mających na celu zmniejszenie zagrożeń i liczby zapadalności na zaburzenia psychiczne;
- edukacja społeczeństwa w zakresie zdrowia psychicznego;
- zapobieganie stygmatyzacji osób doświadczających zaburzeń psychicznych;
- zapobieganie przemocy i szkodliwemu działaniu nadużywania substancji psychoaktywnych;
- diagnozowanie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi na poziomie lokalnym oraz monitorowanie sytuacji tych osób oraz działań podejmowanych lokalnie na ich rzecz.

Rozwój usług społecznych wg Strategii Rozwoju Usług Społecznych: Osoby w kryzysie bezdomności

W zakresie działań profilaktycznych

wczesne udzielenie wsparcia w postaci usług świadczonych w mieszkaniach:

- skierowane do osób zagrożonych eksmisją: w tym wsparcie w obszarze integracji lub reintegracji społecznej i zawodowej, wsparcie w wychodzeniu z zadłużenia, monitoring i udzielanie pomocy na tym etapie;
- skierowane do osób zagrożonych bezdomnością opuszczających placówki czy instytucje (np. zakłady penitencjarne, formy pieczy zastępczej, młodzieżowe ośrodki wychowawcze): obejmujące stworzenie funkcjonującego systemu mieszkań dla tych osób, w szczególności mieszkań wspomaganych;

Rozwój usług społecznych wg Strategii Rozwoju Usług Społecznych: Osoby w kryzysie bezdomności

- stworzenie standardu działań profilaktycznych i interwencyjnych, w tym wypracowanie procedury pozyskiwania przez ośrodki pomocy społecznej wiedzy o postępowaniach eksmisyjnych lub zagrożeniu eksmisją oraz zadłużeniach czynszowych w celu udzielenia potrzebnego wsparcia i podjęcia działań prewencyjnych;
- zintegrowanie działań na rzecz zapobiegania utracie mieszkania, zadłużenia czynszowego, eksmisji i bezdomności, wsparcie specjalistów, doradztwo finansowe specjalistyczne wsparcie w zakresie zadłużeń, programy odpracowywania długów, monitorowanie efektów działań;
- prowadzenie kampanii społecznych dot. przełamywania stereotypów na temat bezdomności;
- prowadzenie analizy oraz monitorowanie zjawiska bezdomności i sposobów rozwiązywania tego problemu.

Rozwój usług społecznych na rzecz osób w kryzysie bezdomności zmierzających do przejścia ze wsparcia instytucjonalnego do wsparcia w formie mieszkaniowej:

- rozwój mieszkalnictwa wspomaganego, w tym w szczególności wspieranie i pilotaże programów opartych na modelu „najpierw mieszkanie”;
- opracowanie gminnych programów uwzględniających mieszkania wspomagane w zakresie mieszkaniowym oraz w zakresie udzielanych tam usług wsparcia, a także ścieżkę odchodzenia (ograniczania podaży) od rozwiązań instytucjonalnych, w miarę rozwoju usług mieszkaniowych;
- wprowadzenie kompleksowych systemów łączących usługi świadczone w mieszkaniach wspomaganych z innymi usługami dostępnymi w danej gminie;
- zintensyfikowanie działań zmierzających do włączenia podmiotów publicznych (gmin) i prywatnych (spółdzielni mieszkaniowych, TBS/SIM) w tworzenie zasobu mieszkań wspomaganych, przeznaczonych na realizację celów polityki społecznej;
- sukcesywna zmiana charakteru i rodzaju wsparcia instytucjonalnego.

**Rodzaje usług dla dorosłych zapobiegające
umieszczeniu w instytucjach, stanowiące
alternatywę dla instytucji jako kierunek rozwoju**

Usługi społeczne dla rodziny – nowe kierunki

Dostęp do informacji o usługach

Poradnictwo/doradztwo: prawne, psychologiczne, terapeutyczne, architektoniczne

Edukacja (szkolenia i poradnictwo/doradztwo) w zakresie pielęgnacji, opieki, rehabilitacji

Dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych opiekuńczych

Dostęp do asystencji osobistej

Dostęp do opieki medycznej w warunkach domowych (długoterminowa opieka pielęgniarstwa i opiekun medyczny)

Wypożyczalnia sprzętu wspomagającego i pielęgnacyjnego

Usługi wytchnieniowe

Usługi społeczne o charakterze dziennym

Dzienny dom pomocy

Klub seniora

Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ŚDS, KS)

Dzienne domy opieki medycznej – DDOM (nowy kierunek)

Dzienne centra wsparcia pamięci (nowy kierunek)

Usługi społeczne w środowisku lokalnym

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Pielęgniarki długoterminowe

Rodzinne domy pomocy

Wsparcie sąsiedzkie (nowy kierunek)

Centra zdrowia psychicznego i środowiskowe centra zdrowia psychicznego (nowy kierunek)

Usługi asystenckie (nowy kierunek)

Kręgi wsparcia (nowy kierunek)

Gospodarstwa wspomagane/ opiekuńcze (nowy kierunek)

Centra zdrowia 75+ (nowy kierunek)

Formy zamieszkiwania osób niespokrewnionych (dziennie lub całodobowo) (nowy kierunek)

Opiekun zamieszkujący z podopiecznym, rodziny opiekuńcze (nowy kierunek)

Usługi społeczne w ramach mieszkalnictwa

Mieszkania Treningowe

Mieszkania wspomagane (nowy kierunek)

Usługi społeczne świadczone całodobowo

Dom Pomocy Społecznej

ZOL - zakład opiekuńczo-leczniczy

ZPO - zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy.

Hospicja stacjonarne, zakłady opieki paliatywnej

Proces deinstytucjonalizacji obejmować będzie następujące kierunki działań:

- priorytet usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej przed usługami stacjonarnymi;
- rozwój zindywidualizowanych usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym usług o charakterze profilaktycznym, które wpłyną na ograniczenie konieczności opieki instytucjonalnej;
- wykorzystanie zasobów i potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na poczet rozwoju nowych usług środowiskowych w społeczności lokalnej;
- rozwój różnych form mieszkalnictwa.

Do 2030 r. celem w zakresie procesu przejścia od usług instytucjonalnych do świadczonych na poziomie społeczności lokalnej jest:

1. zwiększenie dostępności środowiskowych usług opiekuńczych na poziomie gminy,
2. zwiększenie liczby miejsc zamieszkania w formach mieszkalnictwa wspomaganeego,
3. zmniejszenie wskaźnika średniej liczby osób w domu pomocy społecznej oraz schronisku dla osób bezdomnych i schronisku z usługami opiekuńczymi dla osób bezdomnych,
4. zwiększenie udziału usług świadczonych w środowisku i w miejscu zamieszkania w stosunku do opieki instytucjonalnej (poprzez zmniejszenie wskaźnika usług instytucjonalnych do środowiskowych).

Przedstawiona wizja procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych wskazuje na konieczność realizacji zadań, które są kluczowe z uwagi na powodzenie procesu – wdrożenia skutecznego systemu realizacji usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej uwzględniającego potrzeby jej mieszkańców.

Kluczowe kierunki działań to:

- edukacja wszystkich interesariuszy procesu deinstytucjonalizacji, w zakresie konieczności podejmowania działań zwiększających udział osoby w wyborze sposobu realizacji usług. Edukacja w zakresie szerszego upowszechniania m.in. katalogu usług społecznych w środowisku, wytycznych i rekomendacji w zakresie wdrażania poszczególnych form oraz monitorowania ich jakości;
- opracowanie krajowych wytycznych dotyczących deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz regionalnych (województwo) i lokalnych (gminnych i powiatowych) planów deinstytucjonalizacji usług społecznych;
- rozbudowa systemu usług środowiskowych pozwalających na wybór formy i sposobu świadczenia usług społecznych przez osobę potrzebującą wsparcia;
- kontynuowanie działań z zakresu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej;
- zmiana sposobu funkcjonowania domów pomocy społecznej – DPS jako środowiskowe centrum usług;
- analiza stanu prawnego i dostosowanie obowiązujących przepisów do wymogów procesu deinstytucjonalizacji;

Kluczowe kierunki działań to c.d:

- rozwój kadr świadczących usługi społeczne;
- opracowanie lub modyfikacja narzędzi pozwalających na bieżący monitoring procesu deinstytucjonalizacji;
- wprowadzenie zmian legislacyjnych dotyczących mieszkalnictwa chronionego – ujednolicenie nazewnictwa na „mieszkania wspomagane z koszykiem usług”;
- rozbudowa miejsc czasowego pobytu z usługami społecznymi zgodnymi z potrzebami osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- podejmowanie działań zmierzających do ekonomicznego usamodzielnienia osób z niepełnosprawnościami poprzez ich aktywizację zawodową;
- zagwarantowanie świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym dla każdego obywatela;
- praktyczne wdrożenie idei niezależnego życia dla każdej osoby z niepełnosprawnościami;
- wspieranie rozwoju potencjału podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej.

Materiały wybrano i opracowano na podstawie:

- Publikacja w ramach projektu „**Nowe specjalności II stopnia specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny odpowiedzią na nowe wyzwania**” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach: Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna. Oś priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 i budżetu państwa. POWR.02.05.00-00-0211/18
- Załącznik do **Ogólnopolskich ramowych Wytycznych Tworzenia Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych przygotowanych w ramach projektu Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Osi Priorytetowej II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego**
- **UCHWAŁA NR 135 RADY MINISTRÓW** z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)
- **Dz. U. 2020 poz. 1057 OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- **Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych** (Dz.U. 2019 poz. 1818) - która obowiązuje od 1 stycznia 2020

Materiały wybrano i opracowano na podstawie:

- **Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności** Wytyczne w zakresie wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w przypadku dzieci, osób niepełnosprawnych, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym oraz osób starszych w Europie . Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, listopad 2012
- **USTAWA z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej**
- „DEINSTYTUCJONALIZACJA OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ W POLSCE CELE I WYZWANIA” Redaktor naukowy: Piotr Błędowski
- **Raport „Postępy deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej w Polsce”** publikacja powstała w ramach projektu „Stworzenie i wdrożenie narzędzia badawczego służącego weryfikacji procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach”. Projekt jest dofinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój
- Prezentacja „**Wstępna koncepcja realizacji projektów koordynacyjnych ROPS w ramach FERS**” Warszawa, 15 lutego 2022 r. – MRPiPS
- **Fragment prezentacji z „Akademii deinstytucjonalizacji i usług społecznych” – marzec 2022 w projekcie Spójna Integracja regionalna ekonomii społecznej II**

Dziękuję za uwagę

Jadzia Olszowska – Urban